

Woord vooraf	9
1. Algemene inleiding	11
1.1 Inleiding	11
1.2 Het ontstaan van een afzonderlijke groep	11
1.2.1 De Wet op Primair Onderwijs	12
1.2.2 De Wet op Expertisecentra	13
1.3 Definitie van jonge risicokinderen	16
1.4 Prevalentie	19
1.5 Diagnostische en behandelingsbesluitvorming bij jonge risicokinderen	20
1.6 Opbouw van het boek	21
2. De ontwikkeling van kinderen vanuit een transactioneel perspectief	23
2.1 Inleiding	23
2.2 Het transactionele model	23
2.3 Factoren in de thuisomgeving	28
2.4 Factoren in de voorschoolse opvang	30
2.5 Factoren in de vroegschoolse opvang	34
2.5.1 Visie op het onderwijzen van jonge kinderen	34
2.5.2 Opvoeding in onderwijsleersituaties	36
2.6 Kenmerken van een problematisch ontwikkelingsverloop	39
2.6.1 Risicofactoren: definiëring en beschrijving	40
2.6.2 Culturele gewoonten bij de opvoeding	40
2.6.3 Gezinsinteracties en gezinssituaties	42
2.6.4 Opvoeder-kindinteracties	43
2.6.5 Problemen in professionele opvoeder-kindinteracties	44
2.6.6 Opvattingen over schoolrijpheid	45

2.7	Betekenis van het transactionele model voor diagnostische besluitvorming	47
3.	Het kind als uitgangspunt bij een normale ontwikkeling	49
3.1	Inleiding	49
3.2	Cognitieve ontwikkeling	49
3.2.1	Denktheorie van Piaget	50
3.2.2	Onderzoek naar Piagets theorie	52
3.2.3	Vygotsky's theorie van de denkontwikkeling	52
3.2.4	Onderzoek naar Vygotsky's theorie	54
3.2.5	Betekenis van Piagets en Vygotsky's gedachtegoed voor opvang en onderwijs	54
3.2.6	Informatieverwerkingstheorieën	56
3.3	Taalontwikkeling	57
3.4	Sociale ontwikkeling	62
3.5	Emotionele ontwikkeling	65
3.5.1	Hechting	66
3.5.2	Temperament	68
3.5.3	Zelfbeeld	69
3.5.4	Beleving van succes en falen	70
3.6	De ontwikkeling van spel	71
3.6.1	Cognitief	71
3.6.2	Sociaal	72
3.6.3	Emotioneel	72
3.6.4	(Senso)motorisch	73
3.6.5	Beschrijvingen en kenmerken van spel	73
3.6.6	De rol van de professionele opvoeders bij spel	75
3.7	Motorische ontwikkeling	77
3.8	Ontluikende geletterdheid	79
3.9	Ontluikende gecijferdheid	83
3.10	Voorbeelden van een problematisch ontwikkelingsverloop	85
3.10.1	Problemen bij de cognitieve ontwikkeling	86
3.10.2	Problemen bij de taalontwikkeling	87
3.10.3	Problemen bij de sociale en emotionele ontwikkeling	87
3.10.4	Problemen bij de ontwikkeling van spelen	89
3.11	Conclusie	90
4.	Diagnostische besluitvorming bij jonge leerlingen met een risicovolle ontwikkeling	91
4.1	Inleiding	91
4.2	Impasse bij opvoeden en/of onderwijzen	92
4.3	De relatie tussen orthopedagoog en opvoeder	93

4.4	Diagnostische besluitvorming bij een impasse	95
4.4.1	Beschrijven en classificeren	95
4.4.2	Voorlopige oordeelsvorming, indicatie en advies	108
4.5	Casuïstiek	111
4.5.1	Wijnand is liever passief dan volop in beweging	112
4.5.2	Josef durft niets en huult snel	115
4.5.3	Kas praat veel maar begrijpt weinig	117
4.5.4	Victor praat niet maar lijkt veel te begrijpen	120
4.5.5	Elise heeft geen belangstelling voor boeken	123
4.5.6	Conclusie	126
5.	Aanpak en behandeling bij jonge leerlingen met een risicovolle ontwikkeling	127
5.1	Inleiding	127
5.2	Aanknopingspunten uit effectstudies	127
5.2.1	Interventiestudies thuis	128
5.2.2	Interventiestudies op school	129
5.3	Aanpakken: de omgeving als aanknopingspunt	132
5.4	Casuïstiek	133
5.4.1	Wijnand is gebaat bij pedagogische stimulering	133
5.4.2	Josefs ouders mogen andere eisen stellen aan hun kind	134
5.4.3	Kas' mogelijkheden om te leren zijn beperkt: dat vraagt om een passende schoolomgeving	135
5.4.4	Victors ouders profiteren van pedagogische adviezen	137
5.4.5	Conclusie	137
5.5	Behandelen: gebruikmaken van de mogelijkheden van het kind	138
5.6	Casuïstiek	139
5.6.1	Taalstimulering bij Aljar	139
5.6.2	Bevordering van getalbegrip bij Leo	141
5.6.3	Stimuleren van een goede werkhouding om vorderingen in fonemisch bewustzijn te boeken bij Joris	141
5.6.4	Sociale competentie verbeteren door het aanleren van sociale vaardigheden bij Karel	143
5.7	Conclusie	145
	Literatuur	147